

Людомир ФІЛОНЕНКО,

доктор філософії, доцент, завідувач кафедри музикознавства
та фортепіано Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) filzi2006@ukr.net

Олександра НІМИЛОВИЧ,

доцент кафедри музикознавства та фортепіано Дрогобицького
державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Україна, Дрогобич) olnim@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ МЕРЗІЄ ХАЛІТОВОЇ: ВОКАЛЬНИЙ ТРИПТИХ ДЛЯ ГОЛОСУ І ФОРТЕПІАНО НА СЛОВА ІВАНА ФРАНКА

У статті розкривається творча постать сучасної української композиторки Мерзіє Халітової, аналізується її вокальний триптих до віршів І. Франка та висвітлюється палітра концертних авторських програм у Франковому краю.

Мерзіє Халітова – одна з найвідоміших композиторів України, яка належить до когорти діячів кримськотатарської культури. У статті аналізується творчість мисткині, чудовим зразком якої постає вокальний триптих до віршів Івана Франка. У самотній творчості М. Халітової гармонійно поєднуються музичні традиції Сходу та Заходу. У 2013-му вийшов друком збірник «Халітова М. Вокальний триптих на слова Івана Франка». Цикл творить оригінальний слав мелодики, ладності, ритміки, змісту і переживань українського і кримськотатарського народів. Національний настрій відчувається майже в кожному музичному уривку композиторки. Твори М. Халітової віддзеркалюють її внутрішній світ та просякнуті духом рідного народу і кримської землі.

Ключові слова: Мерзіє Халітова, композитор, творчість, вокальний цикл, концерти.

Літ. 6.

Lyudomyr FILONENKO,

Doctor of Sciences (Philosophy), Head of the Music Studies and Piano Playing
Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) filzi2006@ukr.net

Oleksandra NIMYLOVYCH,

Associate Professor of the Music Studies and Piano Playing Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) olnim@ukr.net

THE PECULIARITIES OF MERZIIE KHALITOVA'S CREATIVITY PROCESS: VOCAL TRIPTYCH FOR VOICE AND PIANO TO THE POETRY BY IVAN FRANKO

Merziie Khalitova is one of the most famous composers in Ukraine, who belongs to the cohort of Crimean Tatar cultural figures. The work of the artist, an excellent example of which is the vocal triptych to the poems by Ivan Franko, is analyzed in the article.

On October 13–14, 2014 one was able to get acquainted with the original creativity of M. Khalitova, in which the musical traditions of East and West in Franko's land are harmoniously combined. This meeting has its own history related to the events in Crimea and Eastern Ukraine. Back in 2012, Merziie Khalitova responded to the suggestion of the chairman of the Drohobych organization of the National Union of Composers of Ukraine, musicologist V. Hrabovskiy and created three romances on the poetry by Ivan Franko. In 2013 a collection «M. Khalitova. The Vocal Triptych on the poetry by Ivan Franko» was published.

The purpose of the research is to reveal the creative personality of the modern Ukrainian composer Merziie Khalitova, to analyze her vocal triptych to I. Franko's poems as well as concert author's programs in Franko's land.

The composer was born in Yangiyul of Tashkent region (Uzbekistan) where her parents have been deported. She studied at the Tashkent State Musical College after S. Hamza, later in the Tashkent State Conservatory after Mukhtar Ashrafi. To Crimea Merziie Khalitova returned with her parents in 1993: she taught the composition at the Simferopol Music College after P. Tchaikovsky; worked as a musical editor of the Crimean Tatar editorial board TRK «Crimea». Today she is teaching at the Crimean Engineering and Pedagogical University at the Department of Folk-Performing Arts.

The national spirit is felt in almost every piece of music during the author's concerts by M. Khalitova in Drohobych and Stryi in October 2014. The works by M. Khalitova reflect her inner world and are imbued with the spirit of their native people and the Crimean land.

Key words: Merziie Khalitova, composer, creativity, vocal cycle, concerts.

Ref. 6.

Людмир ФИЛОНЕНКО,

доктор философии, доцент, заведующий кафедре музыковедения и фортепиано Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) filzi2006@ukr.net

Александра НИМИЛОВИЧ,

доцент кафедры музыковедения и фортепиано Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) olnim@ukr.net

ОСОБЕННОСТИ ТВОРЧЕСКОГО ПРОЦЕССА МЕРЗИЕ ХАЛИТОВОЙ: ВОКАЛЬНЫЙ ТРИПТИХ ДЛЯ ГОЛОСА И ФОРТЕПИАНО НА СЛОВА ИВАНА ФРАНКО

В статье раскрывается творчество современного украинского композитора Мерзие Халитовой, анализируется ее вокальный триптих на стихи Ивана Франко, раскрывается палитра ее авторских концертов на родине И. Франко. Мерзие Халитова – один из самых известных композиторов, которые принадлежат к группе деятелей крымскотатарской культуры. В статье анализируется творчество композитора, чудесным образом, которого является вокальный триптих на стихи Ивана Франко. В оригинальном творчестве М. Халитовой гармонично сочетаются музыкальные традиции Востока и Запада. В 2013 году был опубликован нотный сборник «Халитова М. Вокальный триптих на слова Ивана Франко». Цикл создает оригинальный синтез мелодики, ладовости, ритмики, смысла и страданий украинского и крымскотатарского народов. Национальное настроение чувствуется почти в каждом музыкальном фрагменте сочинений композитора. Произведения М. Халитовой отражают ее внутренний мир и насыщены духом родного народа и крымской земли.

Ключевые слова: Мерзие Халитова, композитор, творчество, вокальный цикл, концерты.

Лит. 6.

Постановка проблеми. Упродовж багатьох століть історично склалося так, що кримськотатарський народ тісно пов'язаний з Україною, проте джерела цих зв'язків, світлі сторінки співпраці двох народів замовчувалися та майстерно фальсифікувалися. Доля українців і кримських татар у 1930–1940 рр. подібна у знищенні інтелігенції й національних святинь, депортаціях, голодоморі й постійній боротьбі народів за свою свободу тощо. Сьогодні, у складний час окупації Криму і частини сходу України, важливою стала підтримка культурних зв'язків українських і кримськотатарських митців, яка тільки зміцнює і надихає наші народи на подальшу боротьбу, звияги і перемоги.

Яскравим свідченням цієї взаємодії є творчі контакти з Мерзіє Халітовою – однією з найвідоміших композиторів України, яка належить до когорти діячів кримськотатарської культури. Життєпис композиторки фрагментарно окреслюється у публікаціях Ф. Ваїта і Ф. Алієва, творчість і концертні виконання композицій аналізуються частково у статті Н. Урум.

Мета статті полягає у висвітленні творчого доробку М. Халітової, чудовим зразком якої постає вокальний триптих до віршів Івана Франка, а також у розкритті мистецьких зв'язків композиторки з митцями Франкового краю.

Виклад основного матеріалу. Наперекір усім негараздам не припиняється культурне життя, проводяться фестивалі, наукові конференції, творчі зустрічі, підтверджуючи незламність духу нашого народу та його прагнення до високих життєвих і духовних ідеалів.

Із самотубною творчістю Мерзіє Халітової шанувальники музичного мистецтва у місті юності Івана Франка мали змогу познайомитись 13–14 жовтня 2014 року. Ця зустріч має свою історію, пов'язану з подіями в Криму та на сході України. Ще у 2012 році Мерзіє Халітова відгукнулася на пропозицію голови Дрогобицької організації Національної спілки композиторів України, музикознавця В. Грабовського й створила три солоспіви на слова Івана Франка. У 2013-му вийшов друком збірник «Халітова М. Вокальний триптих на слова Івана Франка» [4]. Тоді й з'явився задум запросити композиторку до Франкового краю й організувати її авторські концерти. Зустріч була запланована на початок грудня 2013 року, проте розпочалися події на Майдані, протестні хвилюючі заходи в Галичині і концерти довелося відкласти. Наступною спробою втілити задумане стали травневі Франкові дні, коли згадуємо відхід поета у вічність. Проте і тоді не склалося. Отож довелося знову перенести зустріч на невизначений час. У серпні М. Халітова отримала запрошення взяти участь у програмі Міжнародного фестивалю сучасної музики «Контрасти» у Львові й так зажеврїла надія творчої зустрічі й у Дрогобичі.

12 жовтня 2014 року в програмі завершального концерту фестивалю «Контрасти» поряд із композиціями авторів із Києва, Донецька, Львова, першим твором прозвучала Симфонія № 2 кримськотатарської мисткині Мерзіє Халітової у виконанні оркестру Львівської філармонії під орудою польського диригента Станіслава Веляника. Цей твір був сприйнятий публікою з найбільшим успіхом, що додало авторці творчої наснаги. Наступного дня після львівського тріумфу мисткині, авторка Вокального триптиха на вірші Івана Франка прибула до Дрогобича, міста поетової юності, де впродовж трьох днів була активно залучена до мистецьких акцій на її честь.

«Ім'я Івана Франка стоїть серед імен найвидатніших письменників і поетів світу. Його художня спадщина – різноманітна й багата. Це філософські поеми і ліричні мініатюри, алегоричні казки і сповнені життєвої правди повісті та драми. Вони є невичерпним джерелом натхнення для композиторів, стають літературною основою музичних творів найрізноманітніших жанрів і форм... поезія І. Франка має всі дані для подальшого втілення в камерно-вокальній і хоровій музиці, для ще ширшого охоплення її композиторською творчістю» [3, 4–5; 131] – справедливо стверджувала дослідниця музичної франкіани, автор монографії «Музичний світ великого Каменяра», доктор мистецтвознавства Марія Загайкевич.

Видатний український поет, письменник, вчений і перекладач Іван Франко (1856–1916) чимало своїх праць присвятив музичному мистецтву. Спілкування і співпраця письменника з видатними композиторами-сучасниками приводила до організації музично-громадських акцій, фольклорних експедицій, ювілейних концертів.

Сьогодні сучасні українські композитори продовжують писати все нові й нові твори до віршів І. Франка. Сила його поетичного слова зачаровує і бентежить, пробуджує і животворить. Чудовим зразком постає вокальний триптих до віршів поета сучасної української композиторки Мерзіє Халітової, яка належить до когорти діячів кримсько-татарської культури.

Народилась композиторка 5 червня 1956 року в місті Янгіюль Ташкентської області (Узбекистан), куди були депортовані її батьки. У родині, в якій, незважаючи на віддаленість від батьківщини, плекалась любов до рідної культури. Мати – шкільний педагог, викладала географію, а батько – був економістом. Власне батько, який любив історію та мистецтво й прищепив талановитій доньці любов до музики і літератури.

Навчалась Мерзіє у Ташкентському державному музичному училищі ім. С. Хамзи на теоретичному відділі й у класі композиції у відомого композитора-симфоніста Мірсадика Таджиева. Згодом продовжила студії в Ташкентській державній консерваторії ім. Мухтара Ашрафі в класі професора Г. Мушеля.

До Криму Мерзіє Халітова повернулася разом з батьками в 1993 році. Викладала композицію в сімферопольському музичному училищі ім. П. Чайковського. Працювала музичним редактором кримськотатарської редакції ТРК «Крим», створивши ряд авторських передач про розвиток професійної кримськотатарської музики. Сьогодні викладає в Кримському інженерно-педагогічному університеті на кафедрі народно-виконавського мистецтва.

У творчому доробку мисткині – п'ять симфоній, ряд концертів для різних інструментів з оркестром, камерно-інструментальні твори, фортепіанна і вокальна музика. Музика Мерзіє Халітової часто звучить на Міжнародних фестивалях в Україні, здійснено записи симфонічних творів на Київському та національному радіо.

У 1995 році в Сімферополі відбувся перший авторський концерт кримськотатарської композиторки Мерзіє Халітової. У програмі прозвучала симфонія «Відродження», симфонічна поема, увертюра у виконанні оркестру Кримської державної філармонії під керівництвом Народного артиста України Олексія Гуляницького. Цей концерт засвідчив яскравий талант авторки музики, яка майстерно охоплює сучасні стилі музики з кримськотатарським фольклором.

Другий авторський концерт Мерзіє Халітової відбувся в 1999 році. У виконанні цього ж оркестру під керівництвом О. Гуляницького прозвучали: Симфонія для камерного оркестру в 4-х частинах; «Епітафія» для віолончелі і струнного оркестру (соліст Юрій Піксанов); «Намісто міст Криму» – концерт для оркестру в 4-х частинах; пісні – «Полин» на слова Максиміліана Волошина і «Арыкъбаш этегинде» на слова класика кримськотатарської літератури і поезії Ешрефа Шем'ї-Заде у виконанні заслуженої артистки Автономної Республіки Крим Левізи Чалбашевої. За цей авторський концерт Мерзіє Халітова в 2000 році була удостоєна Державної премії АРК. Вона є членом Національної спілки композиторів України.

У 2003 році за концерт для оркестру «Намісто міст Криму» композиторка удостоєна Премії ім. М. Лисенка. Це програмний твір, кожна частина якого має свою назву: Бахчисарай, Ялта, Коктебель, Сімферополь. Авторці вдалось поєднати сучасну музичну мову, застосовуючи чимало цікавих прийомів техніки сучасного письма з яскравим національним мелодизмом.

«Мерзіє Халітова – один з найвідоміших композиторів України. Її оригінальна творчість є гармонійним поєднанням музичної традиції Сходу та Заходу... Твори композитора є дзеркалом її внутрішнього світу та просякнуті духом рідного народу та кримської

землі. Національний настрій відчувається майже в кожному музичному уривку, який на крилах мелодії відносить слухачів на південь та розповідає про сонячних кримців, їхнє минуле та теперішнє...» [5] – таку характеристику творчості отримала Мерзіє Халітова після авторського концерту в Києві.

До 65-річчя депортації кримськотатарського народу Мерзіє Халітова створила Третю симфонію «Присвята», яка вперше прозвучала на авторському концерті 20 травня 2009 року в рамках Першого Всесвітнього конгресу кримських татар в Сімферополі. Прем'єрним було і виконання Концерту для труби з оркестром «Біла підніжжя Демерджі», соліст – заслужений артист АР Крим Сейдамет Чалбаров. В авторському концерті виступив академічний симфонічний оркестр Кримської філармонії (головний диригент – Ігор Каждан) [2].

Мерзіє Халітова – композиторка, інструментальна палітра оркестрових творів якої глибоко патріотична і насичена національним колоритом. Вона не тільки використовує кримськотатарські мотиви, а звертається до історії свого народу, відображаючи його події і життя. У 2008 році за великий внесок в українську музичну культуру вона удостоєна почесного звання «Заслужений діяч мистецтв України» [1], а в 2014 стала лауреатом Премії імені Бориса Лятошинського.

Основою змісту творів Мерзіє Халітової є внутрішній світ людини, її настрої, переживання. Музика композиторки достатньо повно передає цей світ, випромінюючи пристрасну схвильованість і ширість живого почуття.

Нещодавно, наприкінці 2012 року у доробку Мерзіє Халітової з'явився вокальний триптих до віршів Івана Франка, до якого ввійшли солоспіви «Лице небесне прояснилось», «Як почувеш вночі», «Чорте, демоне розлуки» [4].

Вірш «Лице небесне прояснилось», як і три інші з циклу «Веснянки» був написаний Франком у Коломиї, яка займає своє місце в громадській та редакторській діяльності Івана Франка. У місті, яке полонило поета своєю атмосферою, Франко бував 10 разів. Тут спіткав його другий арешт, тут написав чимало своїх поетичних та прозових творів.

Солоспів «Лице небесне прояснилось» (d-moll) М. Халітової становить драматургічний центр триптиха. Фортепіанний вступ і програші досить прозорі з вкрапленням ілюстративних деталей (низхідні хроматизовані ходи, тріолі творять відчуття орнаментизованої мелодики, притаманної кримськотатарській народній музиці) вводять у світ співучої, проте схвильованої теми солоспіву, близької українській народній історичній пісні.

Для наступного солоспіву «Як почувеш вночі» композиторка М. Халітова відібрала поезію з другого жмутку збірки І. Франка «Зів'яле листя», яка побачила світ 1896 року. Варто наголосити, що до цих віршів неодноразово звергались українські композитори минулого і сьогодення. Це натхненний романс Д. Січинського, солоспіви Я. Степового, В. Кирейка, хорова мініатюра Б. Лятошинського.

«Як почувеш вночі» М. Халітової розпочинається чотиритактовим фортепіанним вступом, побудованим на елементах пісенної теми солоспіву. Куплетна форма, використання гармонічного і мелодичного e-moll з підвищеним четвертим ступенем ладу, широка розспівна мелодія наближають тему твору до чудових сумовитих українських народних ліричних пісень.

Третій жмуток «Зів'ялого листя» І. Франка пронизано мотивами розпачу, безвиході, марності життя з сердечним болем. При цьому герой демонструє сили на самоіронію, як от у вірші «Чорте, демоне розлуки...» він готовий звернутися до нечистої сили, аби хоч раз поцілувати кохану, ліричний герой пропонує чорту свій рай за один цілунок коханої, тобто відроджений світовий мотив продажу душі дияволу. Одноійменний

солоспів М. Халітової є завершальним твором триптиха. Мелодика солоспіву містить зіставлення речитативу, аріозо та кантиленних побудов. Наскрізний розвиток, використання гармонічного *cis-moll*, відсутність фортепіанних інтерлюдій творять компактний твір, наповнений експресією, напругою і стражданням.

Вокальний триптих для голосу і фортепіано М. Халітової до віршів І. Франка творить оригінальний сплав мелодики, ладовості, ритміки, змісту і переживань українського і кримськотатарського народів. Лірика «Зів'ялого листя» І. Франка глибоко психологічна, щира й відверта, з самоаналізом найпотаємніших людських почуттів. Задум кожної композиції М. Халітової несе в собі щось оригінальне і неповторне. Вона завжди прагне до точності втілення поетичного і музичного матеріалу, який розвивається за канонами особистого художнього стилю.

Твори М. Халітової віддзеркалюють її внутрішній світ та просякнуті духом рідного народу і кримської землі. Національний настрій відчувається майже в кожному музичному уривку, в чому переконались слухачі під час авторських концертів М. Халітової у Дрогобичі та Стрию [6, 30].

Отож, перебування композиторки у Дрогобичі розпочалось знаковою мандрівкою на батьківщину Каменяря, відвідуванням його родинного дому, музею, прогулянкою Франковою стежкою теплої золотолистої пори. Все це справило на авторку музичних творів до поетичних текстів І. Франка незабутнє враження. Увечері цього ж дня, 13 жовтня, у залі міської ради в Дрогобичі відбулася зустріч з представниками мистецьких, педагогічних та громадських організацій. Із великим зацікавленням присутні слухали виступ славної представниці кримськотатарського народу. Співзвучно прозвучали промови Я. Радевича-Винницького, М. Ваврина, В. Грабовського, Р. Пастуха, який присвятив корінному народові Криму свого вірша «Сонце поборе пітьму».

Насичена програма чекала на гостю з Криму й наступного дня, який розпочався знайомством з Дрогобичем та Трускавцем, а також визначними пам'ятками цих міст. Одразу, після такої насиченої екскурсійної програми, 14 жовтня відбувся авторський концерт з творів заслуженої діячки мистецтв України Мерзіє Халітової, у переліку номерів якого прозвучали фортепіанні й вокальні композиції. У теплій, сердечній атмосфері актового залу Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, чутлива публіка одразу полинула у світ мелодій, забарвлених кримськотатарськими зворотами. Все це було підтримане словами привітання і вдячності авторці творів, що були виголошені проректором ДДПУ ім. І. Франка, професором Юрієм Кишакевичем, деканом музично-педагогічного факультету, професором Степаном Дацюком, завідувачем кафедри музикознавства та фортепіано, доктором філософії Людомиром Філоненком, головою ВЕТ «Бойківщина» Любомиром Сікорою, поетом, членом НСПУ Романом Пастухом. Фортепіанні твори М. Халітової, пронизані народними мотивами й осінніми настроями майстерно і чутливо виконали магістри музичного мистецтва ДДПУ ім. І. Франка Марія Дмитришин, Тетяна Бабенко і Мар'яна Мазур (вихованці класу доцента Олександри Німилович). Дві концертні п'єси яскраво прозвучали в інтерпретації викладачів музичного училища ім. В. Барвінського Олени Дмитрієвої і Олени Фатільнікової. Декілька фортепіанних мініатюр подарувала слухачам Мерзіє Халітова в неперевершеному авторському виконанні. Під час концерту відбулася презентація згаданого видання вокального триптиха М. Халітової на слова І. Франка. Прозвучала й прем'єра двох солоспівів. У виконанні студента музично-педагогічного факультету Романа Локатира (баритон, клас доцента Б. Шурика) і викладача Романа Хрипуна (фортепіано) натхненно прозвучав твір «Як почуєш вночі», а співзвучний сьогодні

солоспів «Лице небесне прояснилось» зворушливо і драматично представили публіці доценти Ірина Кліш (сопрано) і Олександра Німилевич (фортепіано). Концертну програму змістовно провів голова Дрогобицької організації Національної спілки композиторів України Володимир Грабовський.

Наступного дня, 15 жовтня, мистецька акція з цією ж концертною програмою відбулася у Стрию в приміщенні Школи мистецтв, а згодом учасники і гостя з Криму мали чудову нагоду відвідати музей Степана Бандери й відчутти атмосферу родини, яка дала Україні відданих патріотів і національних героїв.

Висновки. У своєму інтерв'ю телекомпанії «ТРК Лан» у Стрию Мерзіє Халітова сказала, що вона захоплена перебуванням в Західній Україні, концертами, прекрасними виконавцями і теплим сприйняттям слухачами її композицій: «Наскільки теплою була погода, настільки ж теплою була і публіка. Як гарно сьогодні на вулиці, такі ж прекрасні душі людей, які тут живуть. Я закохана в цю благодатну землю і відчуваю подібний відгук від слухачів і виконавців. Подорож незабуття й натхнення і, безумовно, в моїх планах нові твори і віра в щасливе майбуття кримськотатарського народу в тісній співпраці і співжитті з українським народом». Такі приємні творчі й життєві враження почерпнула мисткиня у Бойківському краю, залишивши й нам незабутній спомин про чудовий світ власного мистецтва й творчості кримськотатарського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алиев Ф. Искусство и культура [Електронний ресурс] / Февзи Алиев // Режим доступу : <http://www.goloskrima.com/?p=247>.
2. Вайт Ф. Любовь к народу, выраженная в музыке / Фериде Вайт // Полуостров. – 2009. – № 25 (329). – 26 июня-2 июля.
3. Загайкевич М. Музичний світ великого Каменяра / Марія Загайкевич. – К. : Музична Україна, 1986. – С. 4–5; 131.
4. Німилевич О. Іван Франко – Мерзіє Халітова: вокальний триптих для голосу і фортепіано / Олександра Німилевич // Халітова Мерзіє. Вокальний триптих на слова Івана Франка : навч. пос. / [ред.-упоряд., вст. ст.: О. Німилевич, В. Грабовського]. – Дрогобич : Посвіт, 2013. – С. 6–10.
5. Урум Н. Мерзіє Халітова – творець музичної поезії / Ната Урум [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://gagauz.org.ua/index.php?page>.
6. Філоненко Л. Мерзіє Халітова: мистецькі зустрічі у франковому краю / Людомир Філоненко // Гомін Підгір'я: Збірка поезії і прози. – Дрогобич : Посвіт, 2015. – С. 30–34.

REFERENCES

1. Alyev F. Yskusstvo y kulturna [Elektronnyi resurs] / Fevzy Alyev // Rezhym dostupu : <http://www.goloskrima.com/?p=247>.
2. Vait F. Lyubov k narodu. vyrazhennaya v muzyke / Feride Vait // Poluostrov. – 2009. – № 25 (329). – 26 iyunya-2 iyulya.
3. Zhaikevykh M. Muzychnyi svit velykoho Kameniara / Mariia Zhaikevykh. – K. : Muzychna Ukraina, 1986. – S. 4–5; 131.
4. Nimylovych O. Ivan Franko – Merziie Khalitova: vokalny triptykh dlia holosu i fortepiano / Oleksandra Nimylovych // Khalitova Merziie. Vokalnyi triptykh na slova Ivana Franka : navch. pos. / [red.-uporiad., vst. st.: O. Nimylovych, V. Hrabovskoho]. – Drohobych : Posvit, 2013. – S. 6–10.
5. Urum N. Merziie Khalitova – tvorets muzychnoi poezii / Nata Urum [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu: <http://gagauz.org.ua/index.php?page>.
6. Filonenko L. Merziie Khalitova: mystetski zustrichi u frankovomu kraiu / Liudomyr Filonenko // Homin Pidhiria: Zbirka poezii i prozy. – Drohobych : Posvit, 2015. – S. 30–34.

Статтю подано до редакції 26.09.2017 р.